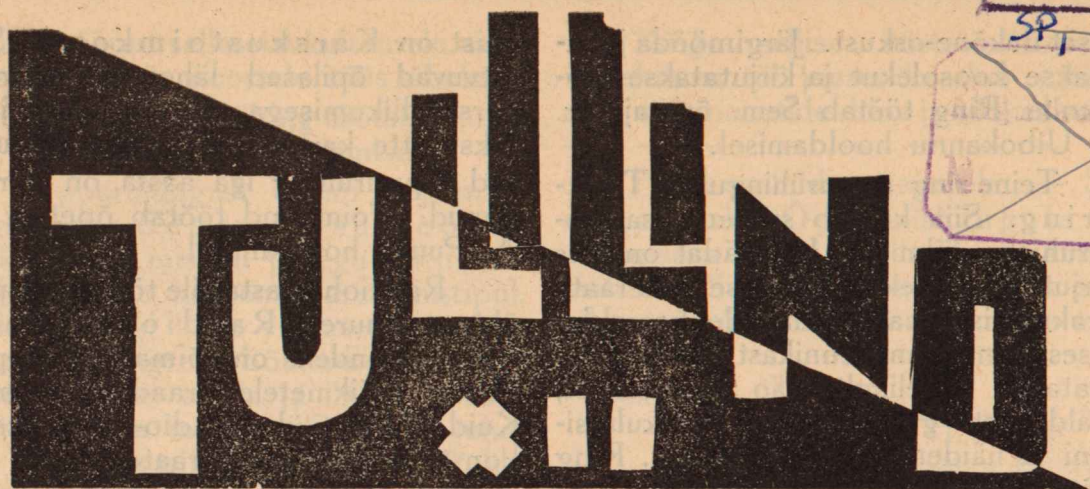

LÄÄNEMAA ÕPETAJATESEMINARI
JA ÕPPURÜHINGU JUUBELI NUMBER
1931

MCM-

NÄÄRIKUU

-XXXI

LÄÄNEMAA ÕPETAJATESEMINARISTIDE ELUAVALDUSI.

2. veebruaril möödub 10 aastat, kui pidulikult alus pandi Seminarile ja pärast hakkasid kerkima Läänemaa pimedamasse nurka Läänemere lausrannikule haridustempli — Läänemaa Seminari valged müürid — valged müürid, mis on olnud valguseks 10 aastat peaaegu üle me kodumaa.

Palju on selle aja sees võrsunud õpetajaid-rahvavalgustajaid, kes on ju toidetud Läänemaa Seminari-ema südamesoontest, selle suure ja õilsa armastusega, mis Läänemaa seminaristidel südames ikka on olnud oma maa ja rahva hää käekäigu vastu, töötades siin-sääl kodumaa kolgas. . .

1. mail 1930 saab täis ka 10 aastat, kui Läänemaa Õpetajateseminari õpilaskond organiseerus **Õppurühinguks** — saab täis 10 aastat, mil Seminari-pere tundis, et oleme ühise tulevikuga ühine pere — pere keda ootab koolikesa ja vabaharidustöö-põld.

Organiseeruti. Taheti vabu tunde, mis jäid tegelikust koolitööst üle, kasutada nende oskuste ja teadmuste omandamiseks, mis läheb õpetajale tarvis igal sammul, töötades seltskonategelasena vabaharidustöö-põllul.

Halb on rahvakooli õpetaja, kes piirdub oma tööga ainult klassis väikeste mudilaste juures. Õpetaja peab ka oma ümbruse rahvast kultuuriteel edasi viima.

Selles sihis on Õppurühing töötanud täie innu ja hoolega, ikka enam ja enam süstematiseerides oma tööd.

Praegu töötab Õppurühingu alajaotusena **Retoorikaring**. Iga nädal peetakse üks harjutuskoosolek.

Asjast huvitatud Õppurühingu liikmed kogunevad kokku, peetakse ettevalmistatud ja ka kiir-referaate, harjutatakse laua ja sünnipäeva kõnesid, vaieldakse igasuguste eluliste küsimuste üle, harjutades niiviisi voolavat ja la-

dusat ilukõne-oskust. Järgimööda juhataatakse koosolekut ja kirjutatakse protokolle. Ring töötab Sem. õpetaja hr. A. Uibokannu hooldamisel.

Teine ring õppurühingul on Teatring. Siia kuulub suurem osa Õppurühingu liikmeid. Iga nädal on üks harjutuskoosolek. Peetakse referaate lavakunstist, maanäitelavade korraldamisest ja näitlemistehnikast üldse. Harjutatakse tegelikult näo jumestamist, hääldamist, grimeerimist, šestikulatsiooni ja näidendite ettekandmist. Ring töötab hr. A. Lindi hooldamisel.

Kirjandust-harrastajaile Õppurühingu liikmeile töötab Õppurühingu juures Kirjandusring ja selle alajaotusena deklamatsioonirühm. Kirjandusringis peetakse referaate eesti ja väliskirjanikkude töist — nende stiilist ja kompositsioonist. Tutvutakse mitmesuguste kirjanduslike vooludega, harutatakse läbi peaaegu kõik ilmunud uudisteosed ja korraldatakse omavahelisi kirjatööde võistlusi. Deklamatsioonirühm harjutab deklameerimist. Kirjandusring ja deklamatsioonirühm töötab hr. mag. H. Rajamaa hooldamisel.

Õppurühingu liikmete füüsilise arenemise eest hoolitseb Spordiring. Harjutuskoosolekuid nädalas on kaks. Harjutatakse volley- ja korvpallimängu ja kergejõustiku juures tarvisminevat stiili ja tehnikat. Tehakse sihtvõimlemist. Talvel peetakse saalis, kevadel ja sügisel väljas igaaastased kergejõustiku võistlused. Kevadel ja sügisel võimeldakse, talvel uisutatakse ja suusatatakse väljas värskes õhus ja peetakse suusavõistlusi. Viimasel aastal korraldati rahvale demonstreerimiseks spordipidu. Ring töötab Sem. võimlemisõpetajate prl. M. Mambergi ja hr. H. Rosenbergi juhatusel.

Pääle ringide töötavad Õppurühingu juures toimkonnad. Vanem

neist on Karskustoimkond. Siin tutvuvad õpilased lähemalt noorsoo karskusliikumise Eestis. Valmistatakse ette karskuseksamitele, missugused Õppurühing iga aasta on korraldanud. Toimkond töötab õpetaja hr. A. Puusi hooldamisel.

Raadioharrastajaile töötab Õppurühingu juures Raadiotoimkond, kelle ülesandeks on võimaldada õppurühingu liikmetele raadiokuulamist. Kuid ei lepita üksi raadiokuulamisega, konstruitakse ise aparate, üldse tutvutakse raadioga iga-külgselt. Toimkond töötab hr. P. Parts'i hooldamisel.

Pääle ringide ja toimkondade töötab Õppurühingu alajaotusena veel Kirjandusbüroo, kelle ülesandeks on muretseda Õppurühingu liikmetele ajakirjandust. Kirjandusbürool käivad kõik tähtsamad eesti ajalehed, populaarsemad ajakirjad Eestist ja välismaalt. Peasjalikult Soomest, Saksaja Inglismaalt.

Oma töö jäädvustamiseks töötab Õppurühingul Statistikabüroo, kelle ülesandeks on teha statistikat arvude ja tabelite näol ja hoolitseda Õppurühingu kroonika kirjutamise eest.

Järgmine ning viimane Õppurühingu organ on Bibliografeerimisbüroo — tema ülesandeks on teha väljalõikeid ajalehist. Väljalõikeid tehakse: pedagoogika, kirjanduse, kunsti, muusika, karskuse, spordi j.n.e. kohta.

Pääle mainitud süstematiseeritud töö korraldab Õppurühing pidusid, omavahelisi kabe- ja maleturniire, kõnevõistlusi, „Kevadiku-“ ja hõimühituid ja omavahelisi koosviibimisolenguid, mille kavas on tegelikust kooli ja ringide tööst väljakasvanud palad. Lõpuks tantsitakse, tehakse seltskondlikke mängu ja üldse ollakse rõõmsad pikkade tööperioodide vahel. See on loomulik, sest Seminar asub

kaugel kõigest sellaseist kultuurelu avaldusist, mis on noortele töös lõbuks ja puhkuseks. Õppurühing töötab praegu hr. dir. A. Fluss'i hooldamisel.

Õppurühingust täiesti rippumatu organ on Seminari sünfoniaorkester, mis on praegu Seminari ajaloos kõige kõrgemal arenemistipul. Orkester tegi kahe viimase aasta jõuluaheajal ringreise Lõuna-Eestisse, kus esines mitmes alevis ja linnas — edukalt kavas ja menus. Orkestrit juhatab Sem. muusikaõpetaja hr. J. Pakk.

Kõige sellise süstematiseeritud ülesehitava töö juures keerleb Läänemaa seminaristide loov ja töökas vaim.

Palju aastaid emakesele — Seminarile ja Õppurühingule 10. aastapäeva puhul. Võibolla — emake jääb see Sulle ainult mu vagaks sooviks, sest Su ümber keeb vihane meri ja elumeri.

Seminaris 19. I 31.

H. Koop
Õppurühingu esimees.

LAUL.

Miks mina vaene valulapsi kurdan mu kamberis külmas, või miks piinapiigake nutan pimedas peiduurkas?

*Et tuksuks rütmis üks soe süda
troostiks mu hingele haigele,
kui karmidel kätel mind süleleb
valude ema,
ning üksildus riivitab vangla
nii külma, haudniiske.
Oh, kus päiksene Kungla
mu hingele mannetule!
Oh vilguks kaks selget särasilma
ja pilluksid kulda mu toas,
kui aknale leinaloor tume
on tõmmat,
ning väinule värvitule
on laotet valendav kangas,*

*ja puile lehituüle
pits peenemaid härmast.
O, tule, lasku nagu vaid lennul
hetkeks mu kambrisse külma!
Sinu koht tühi ammugi
ootab Sind!
Too päikest ja värvikulda
ning noorust uuesti! See
oleks mull' õnneks, — ka
valuks. Tule ometi!
Ent raagudes ragiseb sügisilm
hall. Korstnas lauldakse leina;
kutsuvalt lehvitab räästas
õletuust — — —
Värin läbi lihast ja luust,
valu läbi hinge käib.
Avasi mi näen viirastust.
Tule ometi! Tule!*

LAINE T.

ISAMAA.

NOVELL.

Vabadus, isamaa, iseseisvus! On kadunud tsaariike, täitumas on meie esiisade aastasandideid vana soov, on jõudnud silmapilk, mida on igatsenud kogu Eesti rahvas ootuses ja lootuses! Meil on see suur eesõigus ja õnnelik kohustus, täita meie vanemate seitsmesajaaastased orjahigis ja verepisarais mahalämmatatud soovid — iseseisvus, vabadus, iseseisev vaba isamaa! Oleme kannud orjaiket, oleme kannatanud alandusi, põrmutallamisi, oleme tunnud endi seljul koerapiitsa — ei enam! Küllalt! Käes on vabastustund! Noored, Eesti parimad pojad! Meie ei taha oodata, meie ei või enam rahulikult seista. Meie isade minevik ja valatud veri, meie emade häbisja ahastusesnutetud pisarad nõuavad meilt teotsemist, julgeid ja ohvimeelseid tegusid! — Pea püsti, sina kurnatud ja tallatud rahvas! Relv pihku, kaitsma kallist kodumaad viimse veretilgani! Noored, teie teha on ajalugu . . .

Harald Rimmelgas läks. Vaimustus oli vallutanud temagi kaheksateistaastase südame, temagi noor veri vandus kaitsta isamaad viimse veretilgani. Läks. Jättis meeletusse nutva ema ja vaikiva, küüruvajunud isa; jättis õppimise, jättis kõik!

2.

— Ahelikku! Laiali! Kuulipilduja ees, kahur vasakul! Hästi sihida, padruneid vähe! —

Pihtkasukas leitnant jagab kolmekümnele noorele tarvilikke näpunäiteid. Roomavad, kõhuli, põlvili, kápuli. Vilumust vähe, kaitset vähe,

padruneid vähe. Vaimustust palju, neetuid vastaseid palju. Täriseb maksimum, tuiskab mürskudest paisatud maapind. — Vaba kodumaa nimel, edasi! — Kolmestkümnest kõrist mitmekordne — hurraa!

Rimmelgaski teiste seas. Keha ligi maad, sihib, pauk, sihib uuesti, pauk. Külmetavad sõrmed ei kuula sõna, lund lööb silmi, suhugi. Rünnak, hurraa! hurraa! Haarab granaadi, juba viskamas, kargatus, raggii, mullatuisk, pimedus, püss langeb käest, lõikav valu paisub paremast põlvest, udu, hurraa . . .

3.

Ärka õlgedel. Lõikav valu paremas jalas, käsi seotud. Nõrk, tuim jõuetus liikmeis. Kõrval valgest linnast näeb rautatud saabast ja paa-tunud juukseid. — Vett! hoigab. Tuleb veekruusiga määrdunud mees, prillides ja „papahas“. — Ärkaite? Valus jah? Noh kannatage ära, tervekski saate! Ärge ärrituge ega ehmatuge! Pole veel kõige hullem. —

Istukile tõustes näeb: parem jalg põlveni mähitud, kaugemale ei ulatugi. Ei suuda tajuda.

— Kuidas? Kus see? —

— Ära võtsime. Neetud pommikild oli ta lõhkunud. Küll paraneb — lohutati.

— Ära! Jalg ära! Sant! — Rohkem ei suuda mõelda. Vajub tagasi.

4.

Harald Rimmelgas juba terveks saamas. Käsi juba ammugi paranenud. Ei tööta küll, kuid nii ta jääbki. Põial ja esimene sõrm ära

viidud ja ülejäanud kolm ei anna ei sirgesse ega kõverasse. Teine käsi on, Jumalale tänu, terve. Jalg, see ei taha paraneda. Kuus nädalat pidi lamama liigutamata voodis. Nüüd juba kolmat päeva kõnnib karkudel. Esimene kord oli nii imelik, kui läks halastajaõe abiga söögituppa. Nüüd juba harjunud. Pole enam vigagi. Aknast paistab varane kevad. Varsti lubatakse ka tema välja, doktor Tamm öelnud, et läheb veel paar nädalat.

Ei tea mis emagi teeb kodus; isa olla surnud. Ah, ei taha mõelda kodule ega endisele elule! Mälestused terveist liikmeist on raskemad taluda kui praegune seisukord. Aga, mis siiski! Nüüd ju vabadus kätte võidetud, oma riik, oma kodu. Tema ju vabadusevõitleja, kangelane. Kutjutlus, kuis sõidab kodulinna — jaamas orkester, lilled, tähtsate isikute ja valitsuseliikmete tervitused, sõprade jälleägemised. Maja, eluaegne pension, üldine lugupidamine. Lafayette, Nelson!

Jõudis koju sõidupäev. Voodinaaber kirjutas emale, enese käes see töö veel ei läinud. Maalis vaid paar sõna: ootan jälleägemist, tervitades Harri.

Autoga sõidutati jaama, velsker aitas vagunisse. Ulatati pilet: „Head reisi, küllap kodused ootavad!“

Pikk ja igav oli sõit. Inimesi läks ja tuli. Tema oma karkudega pidi istuma kohal. Ulatas ainult nägema rohelisse-uppuvaid jaamahoonide, mõnda õitest valget toomingat siin ja seal. Ootas päralejõudmist.

Vedurihuike märkis sihtjaama. Suuri vaevu ajas palitu selga, võttis kargud, komberdas uksele. Kui tuttav ja armas! Ema, vanaksjäänud, murelik ja kõhn, ootas. Jälleägemisrõõm vallutas Rimmelga.

— Ema, ema! Ma siin! —

— Harri! Oh jumal, pojuke, mis nad su'ga teinud! Päris vigane . . . — nutab kramplikult.

— Ära nuta, ema. Pole nii hull, — püüab lohutada. Otsib silmadega teisi vastutulijaid, sõpru. Ei ainustki! Vana pagašivastuvõtja abiga tuldi perroonile. Voorimehega sõideti koju, tutvuse poolest leppis see väiksema tasuga.

Ema elas teises korteris, kõrvalisel tänaval väike üheaknaga toake. Paar tooli, laud, tuttav kummut, peal paar pilti — isa mustas raamis, ja tema vormimütsis, abituriendimärgikesega. Noor, rõõmus nägu, terved liikmed, terved käed ja jalad. Ema oli endisest kõhnem ja viletsam. Kodus ei märganudki muud, kui vaatas Harrile, tema vigast kätt ja tõmpi jalga ja aina nuttis. Too küll otsis esmalt lohutust, kuid lõpuks hakkas temalgi kurb ja nukker meeleolu, ei tea, kas ema hädaldusist või endisist mälestusist. Kurbus valitses selles üheaknaga toakeses.

Ei tulnud Rimmelgat vaatama endised sõbrad ega koolivennad. Päris emalt ühest, teisest, kolmandast. — See on Tartus, ülikoolis vist, too olla ametis kusagil kantseleis, kolmas elab siin niisama. . .

Või too, kes siis kaasa ei tulnud, kes kõikide pilkest hoolimata koju jäi, või too nüüd ülikoolis. Õpib juurat muidugi! Tulevane lugupeetud advokaat, parlamendiliige. Ja tema! Ei tahtnud mõeldagi, valus hakkas.

Too, kolmas tuli ühel päeval ometigi. Pole teadnud ennem, et ta kodus, oleks ehk jaama vastugi tulnud. Kahetses, miks ei osanud soojemat kohta leida. Tema, näe, pandud tuttava võimumehe sokutusel vabrikusse püsse parandama. Süüa

antud küll vähe, aga suuremat tööd pole ka olnud. Ja peaasi: tervis on alles.

Rääkis veel tuttavaist preilidest, pidudest ja korraldatavast tantsu kursusest. Kutsus tedagi pidule. Kõneles veel üht teist, ütles olevat vähe aega ja läks.

Ema kodus sukke ja kindaid, laupäiviti ja pühade eel käis siin-säääl põrandaidki pesemas, aga teenis ometigi vähe.

Liiga vähe kahe inimese elatamiseks. Harri oleks ka midagi teinud, aga töö nõuab ju terveid liikmeid. Ootas p e n s i o n i, kuid see ei tulnud ega tulnud. Läks küsima. Lubati muretseda ja mõne aja pärast tuligi kutse: mingi tema, Harald Remmelgas, vabadussõja invaliid, jaoskonda oma toetuse järele. Vaatas alamale — pensioni nelisada senti kuus!

Nelisada senti kuus! Nelisada nürust senti. Vihastas. Otsustas mitte minna. Keda nad narrivad neljasaja sendiga?! Katsus tööd teha, käis kohta kuulamas ühes ja teises kohas, asjata. Nõuti terveid jalgu, käsi. Ei kuskil lepitud ühe käega või ühe jalaga, ehkki lubas teenida naeruväärt väikese tasu eest. — Meil tervemaidki sante kohta soovimas, öeldi.

Jäi veel üks tee — võtta mõisast maad. Polnud küll maaeluga harjunud, aga eks ta ikka kuidagi lähe. Mõtles maaelust, ja veetlemagi hakkas too. Väike valge majake, ümber puid, alles noored, mõned kannavad juba viljagi. Ise rohiks ja kastaks aias taimi, ema toimetaks muid koduseid talitusi. Küllap sulased-tüdrukud välistöö eest hoolitseks. Suvel kutsuks tuttavaid külla, kõik koolivennad kutsuks, kutsuks tollegi, küllap siis vist juba advokaat . . . Istuksid aias

pingil, ilusa lauagi teeks sinna, ei, koguni niisuguse katusega maja, ilma seindeta. Jutustaksid seal, tema kõneleks oma sõjakäikudest, lahinguist, haavata saamisest. Teised kuulaksid. Ära minnes ehk nii mõnigi häbeneks omi terveid liikmeid.

Läks end maatahjade nimestikku registreerima. Puldi tagant vaadati üle prillide. — Tööd saate teha? päriti uskumatult. —

— Kergemat küll. —

— Ei või teile lubada, maa antakse tegelikele harijaile. —

— Vigaseks jäin vabadussõjas. —

— Ei saa parata, öeldi kuivalt.

Tuli talv. Elati külmas toas ja p i s k u leivaga, kahe päeva tagant kilugi kõrvale hammustades. Pühapäevaks jätkus isegi kartulaid.

Emagi tüdines poega toites. Alul nuttis, siis hädaldas; sundis pensioni järele, tõreleski. Raske oli kuulda seda, kuid Harri ei läinud.

Ühel päeval hakkas Harri läkastavalt kõhima. Hinge mattis. Valgele takurätile jäid punased rosetid.

Mis see on? Vaatas — mis see on? — Roosakad vereplekid. Ehmus, juba nii kaugel?! Kuid hakkas end kohe vaigistama, istus uuesti toolile, pühkis huuled verest. Ei midagi tõsist, on vaid pisut külmetada saanud. Kannatame. Lähebki mööda.

Kuid ei läinud. Ilmus palavik. Köha ei raugenud.

— Vaata nüüd, vaata nüüd! — hädaldas ema. — Kas ma ei rääkinud, ei sundinud?! Puude rahagi oleks saanud, poleks sul siin tarvis olnud siis külmas toas istuda. Kust see haigus mujalt tuli. —

Tuli arst, kuulas, koputas, uuris. Luust prillide tagant vaatasid kaks teravat silma. — Pole viga, ütles, lähed mööda, suvine päike parandab.

Ainult hoidma peate end, täpsalt täitma eeskirju! Luges pikad ja valjud käsud noomivalt nagu lapsele, nimetissõrme käies üles ja alla. Korjas siis kiiresti instrumendid kokku, pani luust prillid karpri ja läks, kaasa viies viimased isa uurist järele jäänud sendid.

Teisel päeval läks jaoskonda. Polnud rahul oma neljasajaga, nõudis rohkem, kurjustaski. Vihastuti, visati hooletult tagasi invaliidipass nagu kurtummale ta kerjamistunnistus. — Kas riik peab santidele raha väljajagama! Säärane paberilipakas, inimese narmimiseks välja antud, nüüd hobustelgi paremad! Kui rohkem tahate, jääte omast neljastsajastki ilma. Igaüks peab kandma oma risti, öeldi kuilt ja nagu lepituseks tšekki ulatades.

Pidi leppima. Elati ületalve neljasajalise kuutoetusega ja emale vahet vahel põrandapesu eest antud leivakannikaga. Vilets oli. Ähvardas kerjama ajada, kuid õnneks saadi sest veel üle. . .

Linnas tuli suur pidupäev, avati vabadussõjas langenute mälestussammas. Rimmelga kargudki kippusid välja, vaatama oma lahingukaaslaste mälestust ja kuulma sellest kiidulaule ja märtrioode.

Tung oli suur, oli väljas nii noor

kui vana. Tormasid autod, sees inimesi pärgadega ja ilma. Ausamba ümber oli liikumine kõige elavam, siin otse rüseleti ja suruti. Rimmelgas oli sattunud kesk märatsevat salka, pääsemata ei edasi ega tagasi.

— Ennäe, kus mul santi, mõni ausamba avaja nüüd niisugune! — kiiruti teda nähes.

Lignes auto, röögatas uhkelt ja pidurdus. Auväärικalt astuti välja, härrad silindrites ja pärgadega. Rahvahulgas algas veel suurem rüselemine, tormamine. Tõugati, muljuti ja tallati üksteist jalgu.

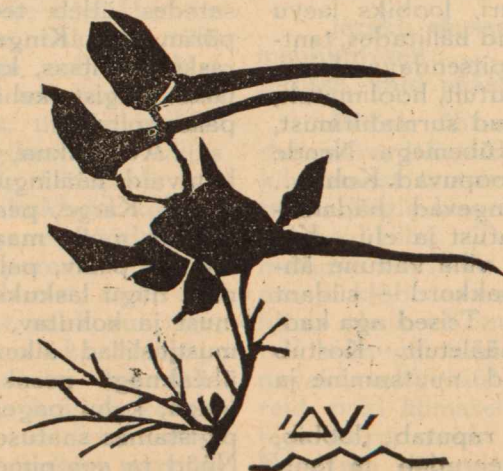
— Tee vabaks, tee vabaks! kõlas kordniku kare hää, ja taganedes löödi alt Rimmelga kark. Ta langes otse silindris härrade lakkkingade ette.

Tõsteti, tõugati.

— Säärane jätis, inimmoonutis, näru, kuidas end täis kaaninud! Miks ei peideta niisugust võõraste silmade eest? Iga rahvas peab varjama oma häbil

Hommiikul leiti Harald Rimmelgas püksirihmaga pronkssõduri mõõgapiideme küljest külmalt ja kõvalt nagu teiseks mälestussambaks pikka surevatele lahingukaaslastele.

— u.

ÕNN.

Magnolia.

*Heljuden aasal, õhkude vallon, linde lirinan, päikese kullan säravain silmin sädeleb
hurmuse pilk. Vallandet päikesekiirtena lendleman tuulila juuksesiid — merivahuna keha
saledat katman krinoliin rüüd . . .*

Ent naer —

*Kuldkellukestena heliseb avarail väljul, kuni taas hääbub roosakail mägiharjul. Õhuline,
kuju hell, heljuden siniõhku — liblikkerge — valged käsivarred, kui sind väänelden,
kutsuvalt sirutet inimmassile.*

Ent see —

*Mühavana merevoona, purustaden tõkkeid, tamme — hingen vaid kirgline igatsus —
tema järele! järele! Hingeden põletav iha, leegitsev lootus: vast ehk hetkekski ligistub
tema — ootus. Temaga lehvida lennun kevadiste pilvemägede varjul edasi, edasi kevad-
maisse — koidupunasse kiirel lennul. See on kõikide igatsushüüd. Kõik, kõik ohvriks
tuuakse temale — isegi valusalt tuksuva südame . . .*

Ja tema,

*igavesti kättesaamatu, hiilgav ja hell, kutsuden, võluden lendleb nende eel. Tabamatu —
ei iial, iial lange rinnale, sest üle kuristikkuude viib teda lennaten tee. Sügavuse süsimus-
tan südamen seisab aga vikatimees virilal naerul oodaten. Ja miljonid, miljonid lange-
vad tõtaten; südamein igatsus siiski veel leegitseden — veel kustuva pilgu eluunistuste
tippu seiraten, tõuseb huulile sosin, käsi veeleva naeru poole siruten: „Õnn, oh tule,
mind sülele hetkekski!“ Asjatult õhkab kahvatu huul, sest iial ei saabu see igatsusluul,
vaid illussioone ärataden ta heljub inimeste een.*

Mäss. . .

Kuuled, kuis nuutsub sügis, kuis ta ägab, hoigab ja hulub?

Haledaina vinguvad tuules raagus puud ning huluvad telefoni traadid — ühe-
tooniliselt, virilalt, nagu hullunud koerad. Krabisedes lööb kuivi, teravaid räitsakuid nagu klaasikilde vastu aknaklaase. Kostub, kui vahutaks vihane meri, loobiks laevu kui kergeid laastukesi, neid hällitades, tant-
sitades oma valges vahus pitsendavil lainte harjul. Tuul rebimas armutult, hoolimatult, südametult. Puud, sõgedad surmahirmust, panevad vastu viimse jõukübemega. Nende tüved väänlevad, kroonid loopuvad. Kohin. . . Kohin. . . Mõningad langevad hädaldades, vingudes, needes saatust ja elu. Kui viimane needus, kui keeva viha vahune ähvardus kostub vägev lõppakkord — südant lõhestav, ajju lõikav müts. Teised aga kaovad alistunult, peaaegu hääletult. Kostub vaid valus ragin, surutud nuutsumine ja hoiged.

Torm aiva murrab, raputab, loobib, paiskab, rebib, voogab, keerutleb ja tant-

sib, hääle nõder, hirmunud, järel hästi häälestatud loodusorkestri.

Mäss. . . Mäss. . . Pea kuumab, valutab, kui tahaks lõhkeda. Rinnus midagi pakitseb, otsib väljapääsu, teed vabadusse, avarusse, valgusse — päikese poole. Miski kui litsub, raudrüuna tundub pihik. Prak-
satades ütleb teenistusest nõõp ja kukub põrandale. Kingad kui metallist; kõigiti raske ja kitsas, kuum ja sume. Vabastan jalad kingist, keha rõivist, kuid ikka on palav, pitsitav.

Avan akna, kuulan loodumässu kohutavaid häälinguid, hingan igaviku meeleolu. Karge, peaaegu talviselt külm õhk tundub mulle maani laskunud leitsakuna. Ah, nii palav, palav! Ohk kui hapnikuta, näib nagu laskuks aeg-ajalt allapoole miski must ja kohutav, nagu rulluksid pääkohal mustjaslillad äikesepilved. Tuba, mu väike üheaknaga pesake, kuhu alati tulin rõõmuga, kuhu pagesin kui valdamas kurbus, pigistamas saatuse jäised sõrmed — alati. Nüüd ta aga pime, niiske, madal võlvialune,

toll-tollilt koomale nihkuvate seinte ja laega piinakong — õudusloss.

Olen nagu süd ametu roimar, kes kisub lahti paranevad haavad, mis mädased, verised, haavad, mis pakitsevad unetuil õil ja vabul momendel. Hing muutunud positiivsete ja negatiivsete tunnete tallermaaks. Olen endale suurim vaenlane, kätemaksja. Julmalt, hoolimatult panen küüned vere ja mäda segusesse haavusse ja rebin, rebin, liha närisedes. Oo, kõrvale armas muusika! Tahaksin naerda, metsikult hirvitada, jalgu trampida, hambaid kiristada, vinguda, mõirata, huluda, huluda masinavilena. Ei nutta, nutta tahaksin, alistunult nutta kellegi tugevama, mõistvama, parema kaela ümber käsi köites, või neid ringutades ta jalge ette heita. Nutta, kuni upuksin, hulluksin. Oo võitlus, haigust toov, valu loov, energiat sööv ajudemäss — hullumisele viiv piin!

Aeg möödub roomava maona — loiult, laisalt lohistades oma must-kollase triipset limast vaha. Hirmus! Tunnen kuis külma jüdinad läbistavad keha. Kuid ometi, ometi kord surus mürgine olend hambad mu ihhu, avanes uks. Mürk mõjus, valgudes verre, kandes soontesse midagi tinarasket.

Mu ees seisis tüse, pundunud näoga, rāpaste kätega, kollase hambune peremees — hää ja kaastundlik, kannatav ja ootav — Preili, kuu on möödas, tuleks arved õiendada. Üür, puud, valgustus, toit. . . Tuleb maksta, ega ma enam kannatada ei või! — Luges rea allikaid, kuhu vajab raha. Raha. . . Ja, raha ei saa mujalt kui üüri-listelt. — Miks te ikka unustate, ikka nii lohakas, mu vastutulelikkusele mittemõtlev olete? Hoiatan veel kord — ja nüüd juba õige tõsiselt — vaadake ette! Homme on päev. Üks kahest: arve, ehk teist tühi tuba! Ja, üks kahest — ja naljata! Mul paremaid ja korralikumaid saadaval külluses. — Vaatas ja mõõtis, mõõtis ja hindas ja põlastades ringikeeras. Väljus too minu poolt petetud, ärritatud, vihastatud vanapoiss, kelle kuldseid kõrvalteid ei hinnanud minusugune mõõdutu ja mitteväärtuslik. Ja, mu peremehe katus vajab kiires korras parandamist, saun ehitamist, vanker korraldamist, sahk uut tera, vikat lütt. Nii siis — homseks on vaja raha, palju, mitmeid kroone. Homseks peab saama, ükskõik kust, kuidas, kellelt. Homme. . . Kuis ometi usaldas in alata teed isa-ema õnnistusega, kellegi soovitu-

seta, all ähvardusi, ennustusi kahjurõõmsaid, alustasin rühki valgusse. Mul oli usk, oli lootus, oli tahe, oli tervis, oli kes teab kust päritud lõõm rinnus.

Tuleb viia kroone, kümneid, ent mul pole enam 5. sendist ja näljast. Viimane on kui kiskja loom, kes luurab, lakkamatult saaki varitseb. Näe, kuis konksutab ta omi pikki musti läikivaid küüsi, kuis loidavad kollaselt ta silmad sügavais koopais. Valged hambad paljastatud, punane, terav keel limpsamas, selg küürus, händ jalge vahel — nii ta sääli, alati hüppevalmis. Võimatu mõelda muule, näha teist! Ikka see vaatepilt.

Ei suuda kannatada valu, mille valmistab haav, ei suuda jahtuda kuumusest, millest hõõguvad juuksed. Viskun voodisse lihaste pingunedes sõrmeotsast varbani. Surun pää padjusse, jään lebama krampunud kangestusse. Viimaks vappuvad õlad, tõmbleb iga erk, siis taas kangestus ja reeglipärane värin. Nii laman kaua, millegi torkides valus-valusalt kurgus. Silmad jooksevad juhtimatult, sihitult. Loen laudu laes, tuletikke põrandal, vaatlen aasta viirge, oksade asemeid laudades, püüan neist kombineerida igasuguseid imelikke olendeid. Kostuvad südame löögid, kella tiksud, imelik muusika kõrvus. Vurisedes möödub auto. Olen väsinud, nõrk, jõuetu, tahtetu. Hingeldan, ahmin karget sügisõhku, et haihtuks valu, häda ja kuumus.

Haarab soov, lebada nii igavesti, lõpmatuseni, ehk sulada üldsusega. Ei mõistagi, mida soovin,aju tuikab liig aeglaselt, mingi aimdus vaid vilgub ähmaselt nagu tulukesed, kauges uduses öös. See aimdus. . . Ei, ei, ei! Veel kord, ei! On pärle ja teisi aardeidki su teel!

Järsku tõusen põlvedele ja loen nagu instinktiivselt: „ . . . ära saada meid kiustasusse, vaid päästa kurjast. . . !“

Rõõsk õhtu. . . Ju raugenud loodusemäss, lakanud undava maruga võidu kihutamast tantsivad lained. Videvik laotamas hiigla laanekotkana musti, suuri siidpehmeid tiibu. Tuul tasa, saladusliselt pahistamas kuuskede laius, sügavroheline kroone ja klõbistamas veidi süngelt saarte lehituis oksis. Kõnnin koos salajases peidetud hirmuga. Keda kardan? Kas neid uinu- vuid, tukkuvaid puid, veriseid sügisohvreid, neid ähmaselt õhku tõusvate katus- tega maju, neid lõmitavaid siluette? Ei! Need mu sõbrad!

Sügavas, traagilises vaikuses sammun kaudu metsa kõrval radu, mere suunas. Hing kuulab kaugete olemishäälte saladuslikku kohinat, mõtted rändavad igaviku radadel.

Jalge ees krabiseb, sahiseb sügiskuld ja valendab linikuna liiv. Poripeeglis ilutsemas kulda, purpurit, roosat, lillat ja kus-

tuva päikese rõõska kuma. Tõuseb õhku üksik merilind; libiseb eemale aeg-ajalt kaeblikult häälitsedes. Eemalt kalameeste paatidest kostub kolin ja nende siluett mustab rohkelt värvistatud lõuendil.

Nii tüüne pärast mässu.

E. Villandi.

KEVADE HELID. IHATAR.

*Sillerdi, villerdi — siiras lõoke,
kukkus kägu, laulis räästas
ja ööbikki näitas lahkete nägu.
Vabastas rändpilu päikese palge.
Laanen sinilill, ülane valge;*

*puil pungi pakatavaid küllan.
Kevade kõlises päikese kullan.
Kaasa tõi õitsva pajuurva,
kaugele kandis mõtte kurva — — —
Sillerdi, villerdi — siiras lõoke.*

ORVA LUGU.

NOVELL.

Oleskelen suletud silmi, pea toetatud seljatoe pehmesse polstri ja mulle näib, et mu ümber valitseb kaaos. Ma ei tea, mis pean pidama tõeliseks ja mida unenäoks, kas seda, mis on või mis oli.

Taas avanud silmad ja tajunud uuesti oma ümber harjumatu, kuid koduse ja armsa mugavuse, veendun, et siiski on olev tõeline. Ja mõtetepurjil libisen tagasi tollesse segadusse, selgitades ja korda luues, kuni kogu minevik kristalliseerub puhtaks tervikuks mu vaimusilme ees.

Esmajoones eraldub kaaosest kaks kuju — nurgakivid, mu läinud päevade tõelised sisustajad. Nemad täitsid tolle valge, palkidest maja säääl salakariseid peitva lahe rannal — ime, kui kaugel tundub see praegu minust! — ja määrasid õhkkonna minu liiklemisilmas. Kui lahkus vahest üks või teine neist mu silmapiirilt päevaks või kauemaks, oli kogu maja tühi. Väikeses südames aga juurdus aina ootus: mil tuleb ta tagasi! — ootus nii suur ja võimas lõpuks, et valdas kogu olemuse. Ununestid mängud ja seltsilised, pilgud aina reetisid piki maanteed varjava männitukani, suunas, kus pidi ilmuma oodatu.

Emal ja isal — nii nimetasin neid kahte.

Lähedaim ja asendamatuim oli emal. Imeselgesti näen praegugi mõtete tumedal taustal tema püsimatut kogu. Alati töös ja toimetuses, veeres ta toa, lauda, aida, põllu vahet. Väike ja ümarik — kasvamine, lahed, kõik temast kerge vaevaga pikemaks. Alati võis kuulda kaebusi valude üle küll kätes ja jalgas, pihtades ja seljas. Kuid haige polnud ta kunagi — ei olnud ju aegagi selleks!

Kõigest hoolimata oli ta ometi alati rahul ja rõõmus, omas oskuse südamest kaasanaerda meiegagi me lapsemängudes.

Ja iialgi ei tundnud ma, et tema tööstpaakunud käed oleks armuvaesemalt silitanud minu pruuni sasipead teiste linatukade kõrval, või et ta oleks hellamalt naeratanud sinisilmade peeglisse, kui minu kastanimunakeste särasse.

Kust ammutas ta sellise jõu? Kes asetab ta südamesse lõppematult soojendava ja valgustava päikese? Nagu lilled aknal pöörduvad alati taevase valguse poole, nii igatsesime meiegi päikese poole ema südamest.

Teisiti oli isaga. Teda pidi kohtlema teatud distantsist — sünge ilme ja karm vaade ei soodustanud pääsu lähemale.

Sõnaahter ja vaikiv, endassesüvenenud talutööde juures, nagu teeks ta neid mehaaniliselt, kuna mõtted rändamas hoopis muid radu — pilk suundunud sihtsusse kaugusse.

Sõnatult viskas ta laias kaares helkiivat seemet mustale põllule, sõnatult sammus adra ja äkke järele; vaikivana jalutles viljapõldude vahel, silitades peoga üle kasvavate kõrte, silm ekslemas hoopis mujal. Tummaltsõi õhtulise, pani piibutäie kibedat tubakat näkku ja viskus seliti voodisse, et kõik laud nagisesid.

Tihti möödus päevi, isegi nädalaid, mil ta ei rääkinud ainustki sõna, avaldades omi soove vaid silmavaate abil.

Ta vaikiv lähedus lasus nagu paine ka lastele; tukastus kurku naer ja ainsa pilgu ees varisesid rusudeks lapselikud kujutlused ning mängud.

Ometi tundsin tugevat sümpaatiat isa vastu. Kus võimalik järgisin talle igalepoole tööde juures. Võisin vaadelda tundidekaupa aupaklikus kauguses, kui ta raiesmaal puid lõhkus; seirasin silmiga käe liikumist, kui ta istus aidapakul rehapulke nikerdades, või istusin põlluveerel kivi kõrval, kuhu ta visanud oma kuue. Kui ta siis vajas midagi ja saatis minu tooma, olin õnnest ülevoolamas — jooksin hüppeldes ja kukerpallitades käsku täitma.

Aga oli töö, kuhu ükski vägi ei suutnud sundida mind kaasa. Kui nägin juba kodus, et isa askeldas võrkude või noodaga, või säädis õngi — kadusin ta nägemispiirkonnast.

Ega ta küll vajanudki siis mind, sest retked merele olid mu venna elu sisustuseks. Õige imeteluga vaatasin kaugelt, kui vabalt ja julgelt askeldas Leo paadis — nagu oleks tal julgeim põhi jalge all. Hiljem mõistsin, et ta oli tundmaõppinud mere keele; ta tundis ulguvee hinge ja oskas selle värinaist väljalugeda meeolulid ja ennustusi, nagu sõbra hingest.

Kuid mina — kas olin vihalaps venna sõbrale? Ka vaiksemal suvepäeval, kui usaldusin lähenema kaldale, võisin kuulda äkitselt kõrvus kohisemas rajude hääli, ol-

gugi et suikusid tuuled. Vihaseks muutus mere värv mu silme ees, vesi tantsis ja lähenes keereldes — hirm tarretas liikmed ja jalad olid kui maasse juurdunud. Küll piisas noil juhtudel vaid väiksest pearaputusest või silmapilgutusest, et kadus lummutus.

Kuid hirm jäi ja ma ei vabanenud tolle avara veekõgu painajalikust mõjust iialgi täielikult.

Kord viis Leo mu meelituste ja lubadustega nii kaugele, et läksin kaasa õngi väljapanema. Ei pruukinud kaugele sõita, lõin meele hästi vapraks. Kuid vaevalt jäi paat seisma, tasa kõikudes sügaviku kohal, kui ängistas rinda meeletu kartus. Tundsin, nagu oleksin vaid täpp laastukesel, hõljuv kahe ääretuse vahel. Kõrvus hakkas jällegi hulguma pööraseima maru kohin; ulgumere poolt tõusid määratud rohekad, valgega kroonitud veevallid üksteise järele. Võbisedes sulgesin silmad, kuid pimeduses hakkas sähvima valgugugasid. Surusin sõrmed küüntega sõudepingisse, et mitte ümberkukkuda, ja nii jäin, kuni paat kopsas vastu kallast. Siis hüppasin välja ja pistsin jooksu, tagasivaatamata, kuni jõudsin viljapõldude vahele. Sinna viskusin pikali, surusin näo paksu heina ja tuule kahistades tasa viljakõrtes nutsin, kuni selgis pea ja rahunes südame metsik vasardumine.

Mu elu õnnelikumate hetkete hulka loen peamiselt pühapäevi. Siis taandusid inimeste meelest mured ja vaevad, ununesid tööd. Igal pühapäeval paistis päike — oli ka taevas pilvis, ometi kiirgas ta inimeste südamest, pegeldus sõnus, säras silmis.

Isa tõi lauale piibli — suure, nahassekõidetud, kahe inimpõlve vanuse. Selle lehed olid kollakad, kiri suur, jämedate tähtedega. Raamatu lahti teinud, levis säält imelist, teravat lõhna — püha lõhn, arvasime, kuna ta oli ühenduses püha raamatuga.

Päevakohase pala valjusti ettelugenud süvenes isa vaiksesse uuringusse, tihti päeva läbi, kui ei juhutnud tulema võõraid. Isegi lahutamatu seltsiline, piip, puhkas selle aja.

Ema aga seadles köögis või püsahtus istuma trepile, huulil helisemas laul. Pugesin ta lähedusse kuulama. Ega viis mind meelitanud — ühetooniline kirikulaul, ammutuntud. Kuid värske ja puhas häälekõla mähkis mu ümber unelmate võrgu;

lasksin seda vabalt huljuda enesesse, kus ta hinge põhjas äratas mingi valulise igatuse, suure ja hapra. . . —

Lilleaed oli õe riik, millele ta ohverdanud oma puhketunnidki kibedaima töö vaheajal, et kasta ja kohendada peenraid. Selle eest tasuti talle lopsaka õiteküllaga, mis otse meelitas oma riiki igal vabal hetkel. Esimeseks külaliseks pühapäeviti oli omanik ise, silitades armastaval pilgul oma vara. Ja metsalinnukestega võidu lõõritas ta säält omi laule — seda maksis juba kuulata!

Juhtus, et üksik motiiv, mingi väike viisi keerd jäi kauaks värisema mu hinge, nagu oleks säält puudutatud mingi uinuva kandli õrna keelt.

Siis juurdus üha sügavamale imeline igatsus; tundus, nagu oleksin saanud tervituse või kutse kusagilt muinasjutu ime maalt, sarnaselt imetoredalt, mis varjukujudena kajastus aralt mõnikord mu unenägudes.

Suvistel pühapäevadel armastas aeda ka Paul, vanim meie hulgast. Pelgasin teda harilikult, sest noil pikkadel talvedel, mis ta veetis kaugel, oli siginenud võõrdumus. Harvadel kodusviibimise aegadel ta hoidis nii uhkesti püsti valge mütsiga ehitud pea — hoolimata lahkest naeratusest ei sobinud jutt. Ei olnud selline olukord ka uus — ikka olin liiklenud väikese erakuna vanemate õeste-vennaste ringis. Elasin üksi oma pisukeses ilmas, millesse nemad ei mahtunud või ei osanud leida teed.

Kuid lilled, laul ja pühapäeva rahu lähendas kõiki üksteisele. Öhtu eel sigines meile teisingi noori. Tihti viis Leo nad paadiga merele. Oli säält siis lõbu! Kilked ja naer lõhestasid alul õrna õhtuse vaikuse, kuid pea algas laul. Viis lõppes, teine algas — kaua, kaua neid helises, veel siis, kui juba päike oli läinud lainte taha tundmatule teele, jättes vereva vaiba vaikselle veele.

Kuulasin, kaugel kaldast, kuhu ei ulatanud mind haarama veevälja hirmutav võim.

Mõttes kogusin oma ette kõik kaunimad helid päeva kestel: ema laulust, õe lõõritusist, lindude tiltsutusist — katsusin vaigistada nendega toda suurt, nimetat igatsust südames, mis põletas, kuumpunaiselt hõõgus — ometigi aina enam see toitu sai.

Küpses peakeses vaid suur mõte: Oo, oleks mul võim, koguksin ainult need kõige kaunimad helinad lauludest, loodus-häältest, mis praegu panevad ainult hetkeks värahtuma südame — liidaksin, ühendaksin nad tihedaks reaks enese ette, et kuuleksin vaid neid ilma hajutavate vahe-aegadeta. Siis. . . siis ehk heliseks kaasa ka mu enese südamekannel.

— — — — —
Kuis oli talvel kõik hoopis teisiti! Siis nagu oleks olnud kõik üksainus, pikk öhtu, akna taga surumas pimedus, toas aga mõnus ahjusoojus ja suure laelambi kollakas paiste. Lühikesed, valged päevatunnid nagu upuksid kahe pimeduse vahele.

Ema istus vokiga lambi all, isa asetus ahju kõrvale kimbu pehmete, valgete, vaigustlõhnavate männijuurtega ja hakkas neid punuma kooritud kuusevitsade ümber ilusaks korviks. Laua ääres kummardus Leida õmmeluse üle.

Nood olid öhtud, mil ilmenes isa teine pale. Muidupidi kinnine ja sõnaaher, veeres nüüd lugu loo järele ahnete kuulajate kõrvu. Sääli oli jutte vanast ajast, karjapõlve mälestusi, võitlusi huntide ja karudega, tormiseid kalastusretki—kristalliseerunud pikkadel vaikimisaegadel, mahlakuse ja värskuse ammutanud salajamas sopis peituvast huumori- ja sapi-soonekesest.

Ununesid minu askeldused, Leogi ei pööranud lehti oma raamatust ja hetketi seisahutus nõel Leida käes. Ainult vokk vurristas lakkamatult kergelt saatemuusikat.

Viimaks vaikis isa, kergendatult, nagu oleks heitnud endalt pakitseva koorma. Siis aga hakkas tööle minu tiivustatud kujutelm.

Väikesest asjast haarates võisin korrutada mõttelõnga müstilisemateks keerudeks, mähkida end tiheda unelmitevõrgu raugusse.

Need olid öhtud, mil üha tundsin hõljuvat enda ümbruses mingit ununenud, kaotatud maailma — ebamäärasena ja saavutamatuna; virvendas mingi hämara ai-
mena.

Armastasin istuda põrandal õe jalge ees ja sorida mahakukkunud lapikesis, õe ümisedes mingit vaikset viit. Tükk tumepunast sametit mu käes — mõnus on seda silitada käega, palgega.

Käändun selili ja sulen silmad. Punased rõngad keerlevad pimeduses, punane sonimuste uim valdab mu. Selles keerleb pisukese sätendava spiraaliina õe laul.

Punane on tuba, kohutavalt suurteks on muutunud aknad. Ah, kuhu on siis jäänud talv? Valge suvipäev naerateleb ju avatud akende taga. Tasa liigutab tuul raskeid eesriideid. Laman pehmel vaibal, põsk surutud vastu sooja sametit.

— Laula, emake, laula julgemini, valjemalt, ma kardan kaotada su viit kõrvade kuminas. . . Natukese selgemini, ema, muidu ei suuda ma jälgida ega pääse siit! — Nii, nii — nüüd püsahtus ka voki vurin, ma pean hinge kinni, et kuulata—hääletu vaikus valitseb mu ümber, ainult sinu surev viis heliseb ja kaugeneb. . .

Järsku katkeb kõik, sest vaikus toas oli muutunud ebaharilikult puurivaks.

Miks vaatavad nad kõik mind? Ja imelik ilme on ema silmis. Siis vahetavad nad isaga ainsa pilgu; jälle lükkatakse vokitatas vutama, välgub nõel õe käes, ainult pooleli korv jääb puutumatu põrandale.

Ahastus haaras mu meeled, raske oli hingata — ära tahtsin pääseda sellest ringist sinna, oma unelmite avarasse tupp. —

Imeline, õnnelik, helisev oli äsjamöödunud suvi, viimne, mille veetsin valges palkmajakeses kardetud mere kaldal. Paul veetis kodus terve suve, kahekesi Leoga nad ületasid mängides töö raskused, andes isale rohkem võimalust puhata.

Õnnelisem kõigist oli aga Leida. Kas paistis päike, tuli vihma või mürises maru — ei vaikinud laul. Hommikust öhtuni see helises, alati värskelt ja uus. See oli täiuslik õnn, mis nii ilutses meie keskel, nagu oleks ta tahtnud kinkida oma parimaid aardeid enne selja pööramist. . .

Sest küpskollased varasügise päevad suretasid ta tühjaks ja hääletuks jäi kodu, nagu suur, avalik haud. —

Esimesena läks Leida.

Sama pikk noormees, kes viimasel ajal tihti meil käinud, viis laululinnukese oma koju päikeseks — ei nad kumbki hoolinud sellest, et maha jäid nurgad pimedasse ja õu kurtma lõõritusi.

Ei see olnudki kaua — ainult mõni päev hiljem, kui lahkusid vennad korraga. Esiteks seisime kõik sadamas seirates silmiga laeva, mis viis kaasa ulgurete kuu-
luva. Siis võttis Paul oma pruuni reisu-
kohvri ja siirdus rongile.

Tühjad olid nüüd toad — õudsed, ei tihanud valjusti kõneldagi, kartes õõnsat vastukaja seintel.

Veel samal õhtul kuulsin vanemalt oma elu saladuse, sündmuse, mida ise enam ei mäletanud, kuid mis alateadvuses mind jälginud kogu aja.

Kuulnud kõik, mis nad ise teadsid, tundsin pea ringlevat ilmutuse äkilisusest. Sulgusin üksi pimedasse tuppa, et vaikus taltsutada tormitsevat verd.

Kuidas see oligi, mis jutustanud ema — ah, kasuemaks pidin teda ju nüüd vist nimetama?

Toosama rahu tukkuv meri oli siis mõiranud vihases mässus, ja välkude välgel nähtud laeva karide otsas. Randlased usaldanud teha meeletu katse pääseda appi hädalistele, kuid asjata. Ainult ühel oli õnnestunud tõmmata veest minestanud poisikese, seotuna päästerõnga külge. Selle kannud oma majja, äratanud ellu ja jätnudki oma lapseks, kuna vanemad arvatavasti kadunud mere põhja. Nutnud poisike alul ema järele, nõudnud isa juurde pääseda, kuid pea need soovid haihtunud; õppinud ütleva päästjale isa ja leppinud uue emaga. . Orb olin, orb. . .

Aga praegu — ah, juhtus see siis tõesti alles eelmisel õhtul? Ons tõesti tõi, et leidsin oma unistuste ilma?

Olin sõitnud vennale külla. Õhtul viis ta mu kontserdile. Tundsin ääretut lõbu kihinast, kahinast oma ümber. Meeleldi oleksin hüpanud toolilt, et seguneda nende võõraste inimestega üheks lõbusaks jõuguks. Kuid kasuvenna rahulik pilk taltsutas mu. Leidsin ta näost isa valjuid jooni, mis mu araks tegid, olugi et ta kaks hääd, sinist silma — tumedad neis peegelduvate sügavate mõtete tõttu — olid ikka lahked.

Siis äkki kustusid tuled, avanes roheline kalev ja lavale ilmus viiuldai. Tilises klaver, algas laulu viiul kunstniku poognatõmmete all. Vaatlin teda aineti ja mulle näis, et kõik temas laulis kaasa mängule: hallisegased juuksed, tumedad silmad, valujoonisse peidetud suu.

Helin helinä järele ringles temast; iga hingetõmbega voolas seda minnu ja taas tagasi. Sulgesin silmad ja tundsin, et peitsin laugude taha sillerdusi; tasa sirutasin käed ja muusika värises läbi mu sõrmetoste.

Ärkas kannel mu südames, helises kaasas kuulduga. See oli — tundsin — mis olin igatsenud, otsinud ja ühendada püüdnud hajunud helidest. Pala pala järele

ahmisin endasse ja tundsin: mida enam ma kuulan, seda enam musse mahub.

Vaheaegadel hoidsin kahe käega kõrvu kinni, sest valusa dissonantsina lõikas kiiduvaldiste torm.

Taas kustusid tuled ja viiuldai tõi oma viimse numbri sel õhtul.

Paisuvad, vallalepüüdvad, nagu kevadised tulvil veed tormamas, voolas ilujõgesid; värisesin üsna imelisest erutusest, neid nautides. Imeliselt tuttav see viis, sarnane millegi hämara mälestisega, mida olen kaua kannud eneses, lähemalt tabamata.

Kesk palavikulisi aimusi virgub äkki mälestusest üks lause: „Mängi jälle meie õnnelaulul!“

Olin minestuse lähedal: tõesti, nii tõesti, neid sõnu olin kuulnud kord oma kõrvaga; see polnud luule ega tume aimus: see oli tõesti hää teiseltpoolt mu elu eesriiet.

Ja see viis, see viis! Tõesti olin kuulnud seda varemalt kord ja enamgi kui kord!

Pingutuses ja ahastuses, kaotada jälle seda, mis ju nii lähedal näis olevat, nägin äkitselt ilmutise.

Kadus saal, kuulajad, kasuvend; toda lihtsat maja sääl kauge mere kaldal pole olnud iialgi. . .

Nägin õhtupäikese-kiirtes ujuvat avarat tuba. Leentooli punasesse polstrisse nõjatub naine valges, tema kõrval poisikene. Vastasolevast maani peeglist vaatab viimase edev silm oma pruunilokilist peakest; tabab samas ema särava pilgu ja ja naeratab.

Klaverile nõjatub isa — pikk, kaunis, tumedasilmine. Ja siin — jälle need sõnad: „Mängi meie õnne hümnil!“

Isa võtab viiuli ja huljuvad helid, tormitsevad, hõiskavad: see on ood elule, ilule, õnnele.

Hingetutena kuulasime — mina sääl ja sametkuues poisike nägemuses ja see oli üks ja sama, mis me kuulsime!

Võimsate liigutustega ärkas kauauninud minevik — isa, oma tõelise isa tundsin sääl!

Nüüd olen siis kodus, isa juures; kes aastate viisi on leinanud varakadunud õnne, lainetes hukkunud perekonda.

Aga seda kallist mälestuskuju, valget naist leentoolis, ei näe me kumbki küll iialgi enam. . .

N. Kallas.

ÕINE TALV. ESIMEST LUND.

Ihatar.

Kuu horisonti kerkib kahvapalgne.

Külm talveöö

on tütarlaps kui paljasjalgne,
niudel valge vöö.

Kuu kiirten särab lumine allee,

puid viskab siluette põiki tee.

Nii tasa kibemeid kui hõbetolmu sajab alla.
ja harva taevalaelt tähti pääseb valla.

Kui nirk taas tuiskab läbi lume sorava;

kuusk kurdab valgen rüün, all oksa pesa
kahe orava.

Tee üle öise lumivälja põikab,

kun kestab kudin kahe sõitva saani ja
aisakell,

mís läbi jäise õhu löikab.

Veel taamalt kõrvu kaikub helin hell.

Sajab laia, värsket lund,

paksu lund, pehmet lund, valget lund!

Suudlevad taevas ja maa abil lumikonfet-
tide kee.

Uneleden vaher poetab kulda.

Käsi abras-valge paitab niisket musta mulda,
paitab palgeid. Hinge kukub helmi kõliseden
valgeid.

Olen imehell kui häbelik mimoosa.

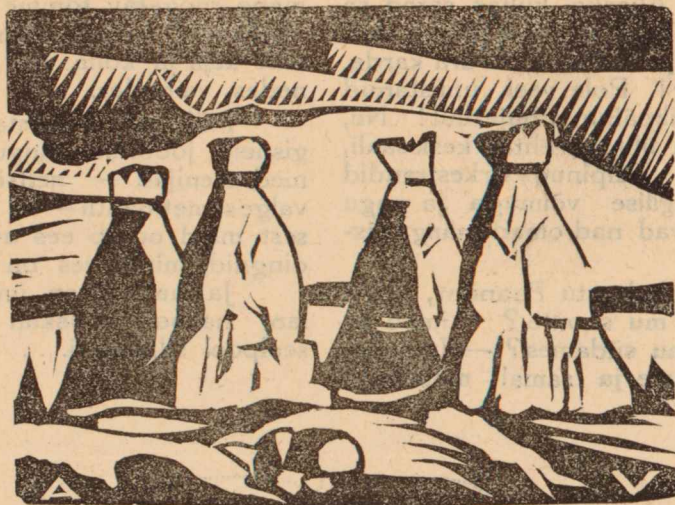
Täna külvat jasmiiõitega poeedi via dolo-
rosa.

Sajab laia, värsket lund,

paksu lund, pehmet lund, valget lund! —

Tipin jälgi esimesi noore talve südamesse.

—?—

HALLOO!

IHATAR.

Lumisadu, lumisadu!

Tantsiden, hüpaten, hullaten liuglevad
valged räitsakad
alla, alla

musta mutta!

Rutta, sügise rutta!

Suudelden sureva looduse, — põgene!

Puult viimane pudenes leheke
valla, valla — —

Valge helbeke hingesse valge
tõi lootuse.

.....

VIIMNE VALSS.

Ilus oled, Paanitar Sügis! Kitsas, kahvatanud nägu, tuhkallid juuksed ja silmad — oo, nood sinakate varjude piiratud vesihalli silmad, kuis võivad nad hõõguda, põletada! Nagu loidaks terve kuuma südame elav leek välja nende kaudu.

Pikka ja raugelt tantsid sa, küll saleda Läänetuulega, küll kohmakas-hallis vammuses pilvepoisiga, isegi ka pilve peidust hetkeks hüpanud nukra päikese kiirega. Näen, kuis käivad su silmad ringi otsides mind, kuid ma ei kõssagi. Ühtainust tantsu tahan tantsida sinuga, ühtainust!

Veel ei ole tulnud mu aeg. Too rauge, sumpunud muusika ei kõlba minu tantsuks. Kõik däämonid tahan üleskihitada, et nad mängiks hingetuseni, kui tuleb minu kord. Aja kuludes ehid sa end üha kallihinnaliseks rõivaisse. Su käevartele ja kaela ümber ilmub ikka raskemaid ehteid. Egiptuse purpuris ja Aljaska kullas säravad sa viimaks üleni, — kuid su pilku kipub siginema lootusetust ja trotsi. Kuid ära karda, kahvatu Paanitar! Pole veel unustanud sind su vana, põikpäine Põhjatuu! Nii, kui sa seisad oma ülimalis ehteis kesk saali, tulen ma peidust. Tülpinud orkestrandid elustan oma maagilise võimuga ja nagu käsu järele haaravad nad omad mänguriistad lõpuvaksiks.

Tunned sa, kahvatu Paanitar, kuis kohiseb veri läbi mu soonte? Aimad sa leeki, mis põleb mu südames? — Lõõn su ümber oma käevarre ja samal momendil

rõkkab vägev orkester täies koosseisus. Põravad pasunad, huugavad flöödid, nutavad viulid! Seiske kõik teised paarid, siin pole midagi teile! Vaid minule, minule üksi on viimne valss Paanitariga! . . .

Ja me keerutame. Ma joobunud ta silmade tumedate kuristikku hõõgumisest, ta huulte äkilisest veripunast — tema, valatud mu tormilikkusest ja jõuküllast.

Ikka tulisemaks muutub tempo. Meeletuna keerutame sammeldanud tüvede vahel üle mätaste ja loikude, üle vee ja valgeharjaliste lainete. Vaevalt puudutavad mu partneril varbaotsad maad. Ta kahvatud palged lõkendavad nüüd haiglaselt.

Pasunameestel on juba silmad pungis, nagu pealuust välja tulemas. Koljati kasvuga kontrabassi mehel kleepub märjale otsaesisele korratuid juuksesalku. Viulda-jate käelihased on ülesütlemas. Veel viimane rõõgatav tõmme ja katkeb vingudes viulikeeli, langeb samblasse pasunaid, ainult kaja ja koha veel kõlab, üha kaugenedes, vaibudes. . .

Pikkamisi vabastan su, hingetu Sügisneid, joobnuna tuigud sa eemale. Kärmed teenijad — neitsid toovad sulle üle valgemetmantli — nii jätan su ja sügispeo, sest mind ootab ees uusi avarusi ja nautinguid, minu ees on avalik iga ilmakaar.

Ja ma pööran ümber, lähen ja laulan, halloo! Hõiskan tervitusi kaugustele sealpool silmapiiri. . .

Põhjatuu!

KÄESOLEVAT „TULILINDU“ TOIMETAS KARL SAUL.
KAAS JA ILLUSTRATSIOONID ARNOLD VILUMAN'ILT.

LÄÄNEMAA ÕPETAJATESEMINARI ÕPPUR-ÜHINGU VÄLJAANNE 1931.

